

Трегуб Світлана,

доцент

Запорізький державний медичний університет,

канд. пед. наук

м. Запоріжжя

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Автор піднімає питання щодо застосування компетентнісного підходу навчання в вищих медичних навчальних закладах України. Проаналізовано визначення терміну «компетентнісний підхід». Вивчено головні проблеми формування комунікативної культури студентів-медиків з урахуванням соціальної потреби. Виокремлені основні напрями, принципи і методи організації комунікативного простору майбутніх лікарів на прикладі «Іноземної мови».

Ключові слова: компетентності, підхід, педагог, гуманітарні дисципліни.

З огляду на суспільні потреби у висококваліфікованих, інтелектуально розвинених, толерантних лікарях, перед вищими медичними закладами постає завдання впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку сучасного лікаря. Компетентнісна підготовка майбутнього лікаря може бути здійснена лише за умови гуманізації медичної освіти. Лікар сьогодення повинен володіти не тільки фундаментальними знаннями, вміннями та навичками, бути здатним творчо підходити до вирішення будь-яких питань, а також володіти знаннями проведення професійного діалогу.

Сучасна педагогічна думка зосереджена на формуванні особистості як ціннісного джерела розвитку демократичного суспільства третього тисячоліття – рівноправного суб'єкта; гармонійно розвиненої індивідуальності, здатної до співтворчості й духовної взаємодії у вирішенні проблем сучасності на основі конструктивного діалогу; конкурентоспроможного фахівця, готового до інтерактивного спілкування, адаптації в нових соціально-економічних умовах, здатного до виходу в європейський і світовий простір [5, с. 13].

Варто зазначити, що в зв'язку з інтеграцією України в світове співтовариство, розвитком міжнародних відносин, а також появою нових

освітніх, медичних та наукових проєктів зростає попит суспільства на науковців у галузі медицини, здатних вільно висловлювати свою думку в процесі досягнення ними академічних і професійних цілей. Майбутній лікар повинен досягнути такого рівня володіння професійною культурою спілкування, що дасть йому змогу здійснювати безпосереднє спілкування із закордонними колегами, професорами, науковцями; брати участь у міжнародних наукових конференціях, семінарах, конгресах; виступати з доповідями на міжнародних наукових зібраннях; публікувати власні доробки в іншомовних медичних наукових виданнях тощо.

Аналізуючи наукову літературу, ми прийшли до висновку, що у професійній педагогіці немає однозначного підходу до визначення поняття "компетентнісний підхід". Різні науковці вкладають різний зміст у це поняття. Так, наприклад, Г. Селевко вважає, що компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань, формуванням навичок, створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багатоаспектного соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно і комунікаційно насиченого простору [7].

Н. Ничкало наголошує, що особливості навчання на основі компетентності: навчання сконцентроване на вихідних результатах, а не на вхідних; враховується переважно здатність виконання практичних завдань, але беруться до уваги і знання; навчання у виробничих умовах (принаймні частина навчання відбувається на робочому місці в умовах виробництва)[2].

О. Лебедев визначає компетентнісний підхід, як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів [6].

Л. Коваль розглядає компетентнісну підготовку в двох напрямках, а саме, як модернізацію змісту професійної освіти, так і потребу навчити майбутніх фахівців ключовим та предметним компетентностям [4].

Ми погоджуємося з думкою Л. Єлагіної, що саме компетентнісний підхід дозволяє здійснити відбір змісту професійної освіти відповідно до потреб особистості, що розвивається і одночасно орієнтує його на інноваційний досвід успішної професійної діяльності в конкретній галузі. [3].

Компетентнісне навчання формується не тільки на основі фахових предметів, а саме, переважно, завдяки гуманітарному циклу дисциплін, де «Іноземна мова» відіграє значну роль у професійному орієнтуванні особистості студента-медика та формує низку компетентностей. Термін «компетенція» широко вживають у педагогічній літературі. Так, наприклад, Е. Зеєр, О. Шахматова під професійною компетенцією розуміють сукупність знань і вмінь, а також способи виконання професійної діяльності. М. Демянчук наголошує, що компетентність майбутнього фахівця доцільно розглядати як нову якість професійної підготовки, яка охоплює та поєднує змістовий і процесуальний компоненти: знання й уміння, здатність до постійного оновлення сукупності оперативних і мобільних професійних знань та вмінь вибирати оптимальні рішення, аргументувати вибір, критично мислити, тобто виявляти високий рівень кваліфікації, професіоналізму фахівця і його підготовленості до професійного спілкування [1, с. 46]. Спільним для всіх визначень терміна «компетенція», на наш погляд, є оволодіння студентами знаннями, навичками та вміннями застосовувати їх на практиці [8].

Як зазначено вище, серед базових компетенцій майбутніх лікарів, наголошують саме на оволодінні комунікативними знаннями та вміннями.

Вивчення «Іноземної мови» сприяє розвитку не тільки комунікації, а й пізнавальних функцій психіки. Розвиваються важливі для майбутнього фахівця, у нашому випадку – лікаря, інтелектуальні функції аналізу та

синтезу, оскільки на матеріалі мовних явищ майбутні лікарі мають вивчити й виявити вміння членувати єдину граматичну конструкцію на частини і, навпаки, інтегрувати складові в єдине ціле. У процесі такої роботи формуються мовні узагальнення, виділяються мовні абстракції у вигляді схем, правил, знаків, тобто розвивається абстрактне мислення. Складаючи висловлювання засобами «Іноземної мови», замислюючись над послідовністю та повнотою викладу, ситуативною зумовленістю своїх фраз та їх побудовою, майбутні лікарі цим самим удосконалюють процес мисленнєво-мовленнєвої діяльності.

«Іноземна мова» – чи не єдиний навчальний предмет вищого медичного навчального закладу, що містить у собі великі резерви для мовної освіти студентів-медиків. Проте, як відомо, інтерес до мови й мовлення здавна є супутником справжньої освіченості, яку, у свою чергу, можна вважати фахово значущою ознакою для професій, де левову частку роботи становить міжособистісне усне й писемне спілкування. Використовуючи на заняттях з «Іноземної мови» різні мовні ігри, афоризми, лінгвістичні загадки тощо, викладач має можливість розвивати інтерес студентів як до окремих мовних фактів, явищ, парадигм, так і до мови в цілому. Вибірковість сформованої професійної культури спілкування особистості лікаря дає змогу розробити принципову оцінку всіляких вад, недоліків і негативних явищ, тому формування професійної культури спілкування як частини культури особистості відіграє значну роль у компетентнісній підготовці майбутніх лікарів.

Відомо, що мета навчання визначається програмою – документом, у якому вона набуває конкретності для всього періоду навчання. Курс «Іноземної мови» передбачає освітню, практичну, розвивальну, виховну цілі.

Практична мета навчання «Іноземної мови» полягає в такому:

- 1) мова, чи то рідна, чи то іноземна, призначена бути засобом спілкування, прийому та передачі інформації про навколишню дійсність у природних умовах соціального життя;

2) вивчення іноземної мови дає студентам-медикам можливість оволодіти засобами сприйняття й вираження думок про предмети, явища, їх зв'язки та відносини через іншу, не рідну для них мову;

3) мова як універсальний засіб спілкування вимагає, щоб її тримали завжди готовою для використання в різноманітних ситуаціях комунікації. Тому опанування «Іноземною мовою» обов'язково пов'язано із цілеспрямованою практикою застосування засвоєного матеріалу.

Опанування «Іноземною мовою» – це не тільки засвоєння лінгвістичних знань, умінь і навичок, а й аксіологічна діяльність, спрямована на підвищення загальної професійної компетентності, збагачення емоційної та пізнавальної сфери майбутнього фахівця, зокрема майбутнього лікаря, а також його полікультурної освіченості. На шляху вдосконалення процесу користування засобами «Іноземної мови» студент-медик поступово інтегрується в новий мовний/мовленнєвий соціум, освоює й інтерпретує його норми та правила й оцінює із цих позицій як власні рольові функції, так і функції інших суб'єктів з його оточення, підвищуючи тим самим власну загальну та професійну культуру.

«Іноземна мова» робить значний внесок у формування світогляду майбутніх лікарів, його когнітивний та емоційний розвиток. Вивчення «Іноземної мови» сприяє моральному, трудовому, естетичному вихованню, і в цьому полягає виховна мета вивчення іноземної мови.

Підсумовуючи вищезазначене, наголошуємо, що впровадження компетентнісного підходу у медичних вишах, насамперед, покликане змістити акценти з процесу акумулявання нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в майбутніх лікарів здатності практично діяти і креативно застосовувати набуті знання й досвід у різних ситуаціях, вміти уважно слухати співрозмовника, ввічливо реагувати на почуте, здатність звернутися з проханням чи з повідомленням, що потребує від викладачів переміщення основ у навчально-

виховній діяльності з інформаційної площини до організаційно-управлінського простору.

Література

1. Демянчук М. Р. Компетентнісний підхід до формування культури професійного спілкування майбутніх лікарів / М. Р. Демянчук // Вісник Черкаського університету. – 2016. – № 18. – С. 149.
2. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / За ред. Н. Г. Нічкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.
3. Елагина Л. В. Формирование культуры профессиональной деятельности будущего специалиста на основе компетентностного подхода (методология, теория, практика): автореф. дис. док. пед. наук: 13.00.08 "Теория методика профессионального образования". – Челябинск, – 2008. – 55 с.
4. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
5. Крегер О. Типы людей и бизнес: как 16 типов личности определяют Ваши успехи на работе / О. Крегер, Дж. Тьюсон. – Москва : Персей : Вече : АСТ, 1995. – 558 с.
6. Лебедев О. Е. Компетентностный подход в образовании // Школьные технологи. – 2004. – № 5. – С. 3-11.
7. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-143.
8. Трегуб С. Є. Щодо формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця / С. Є. Трегуб // Модернізація загальної та професійної освіти в умовах глобального світу: тези доп. Всеукраїнської наук.-прак. конф., 22–23 березня 2013 р. / за ред. В. М. Огаренка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2013. – С. 266–268.